

A SPÁRTAI RABSZOLGATARTÓ ÁLLAM

A spártai állam

Spárta a Peloponnészosz félsziget Lakónia nevű tartományának egyik városa volt. Az i. e. 900. év körül dórok alapították. A spártaiak leigázták az őslakos akhájakat, és kegyetlen szigorral uralkodtak felettük. A leigázottak földjeit elvették, de továbbra is velük műveltették meg. Az őslakosokat tehát a spártaiak rabszolgákká, azaz helotákká tették.

A teljes jogú spártaiak alig tízezen, míg a leigázott akhájak néhány százezren lehettek. A spártaiak csak úgy tudták fenntartani hatalmukat, ha erős katonai államot alapítanak. Ennek az államnak Spárta városa volt a központja, amely nem volt más, mint egy síkságon fekvő nagy katonai tábor. Itt éltek a teljes jogú spártaiak családjaikkal, míg a városállamhoz tartozó környező falvakban mindenütt a rabszolgák és félszabad alattvalók laktak.

Lükorgosznak hívták a spártaiak királyát, aki híres törvényhozó volt, és leírta a spártai törvényeket is. A spártaiak teljes egyenjogúságban éltek. Minden felnőtt részt vehetett a népgyűlésen, mindegyikük egyformán szavazhatott, és bármelyiküket megválaszthatták bármely állami tisztségre. Egyenjogúságuk alapja az állami földtulajdon volt. Minden spártai egyforma nagyságú földet kapott, és a föld annyi részre lett felosztva, ahány teljes jogú spártai volt. Mivel a rabszolgák is állami tulajdont képeztek, a spártaiak a föld megművelésére a rabszolgákat az államtól kapták.

Lükorgosz törvénye szerint a spártai állam élén két király állt. A királyoknak minden tiszteletet megadtak, de hatalmuk csak háború esetén volt. Tényleges hatalommal Spártában a vének tanácsa rendelkezett, amelyet a legtekintélyesebb spártai családfejek alkottak. A vének tanácsa javaslatokat fogalmazott meg, a királyok pedig a népgyűlés elé terjesztették őket. A javaslatokat a népgyűlés hangos tetszésnyilvánítással elfogadta, vagy nemtetszés nyilvánítással elvetette. Spárta tehát rabszolgatartó arisztokratikus monarchia (királyság) volt.

Csecsemőgondozás Spártában

A spártaiak életét születésüktől egészen halálukig szigorú törvények szabályozták. A hagyomány szerint a törvényeket Lükorgosz király hozta, hogy rajtuk keresztül biztosítsa uralmát a sokkal nagyobb számú meghódított őslakó felett.

A megszületett gyermek neveltetése nem a szülőktől függött. A csecsemőt el kellett vinni a vének tanácsa elé. Itt megvizsgálták, és ha megfelelő testalkatúnak és erőteljesnek találták, akkor úgy rendelkeztek, hogy fel kell nevelni. Ha viszont a csecsemő satnya és csúnya volt, kivitték a Taigetosz hegy melletti szakadékhoz, és oda bedobták azzal a meggondolással, hogy neki is jobb, ha nem él, meg az államnak is, mivel már kezdettől fogva csúf és erőtlenségű testalkatú volt. A csecsemőnevelést ügyesen és gondosan végezték, pályázás nélkül, hogy a csecsemők végtagjai és testük szabadon maradjon. Úgy nevelték őket, hogy az ételben ne válogassanak, sötétben ne féljenek, s ha egyedül maradnak, ne szepegjenek, zsémbelődjenek és siránkozzanak.

Amint betöltötték hetedik életévüket, csoportokra osztották őket, közösen nevelkedtek, játszottak és mindenkire nézve kötelező volt a szigorú fegyelem. Egyébként egész nevelésük arra irányult, hogy példásan engedelmeskedjenek, minden fáradságot elviseljenek, és győzzenek, ha fegyvert kell fogni.

Az úgynevezett gümnaszionokban, nevelőik kimerítő testgyakorlatokkal, szegényes táplálkozással, hiányos öltözködéssel és gyakori korbácsolással edzették őket. A legfontosabb a

kardvívás, a dárдавetés és a pajzshasználat fortélyainak elsajátítása volt. Olvasni, írni és számolni is megtanították őket, a tudomány és a művészet viszont nem kapott helyet a spártai oktatásban.

A spártai nőkről és a leányok neveléséről

Egy spártai nő meghallotta, hogy fia a csatában elesett. „A gyávák sírjanak”, mondta, „én azonban könnyek nélkül és megnyugodva temetlek el, mint a saját fiamat és spártait”.

Egy másik spártai nő, annak hallatára, hogy fia hősi halált halt, így szólt.” Az enyém volt.” Amikor azonban a másik fiáról megtudta, hogy gyáván elmenekülve maradt életben, azt mondta: „Nem volt az enyém!”.

A spártai lányokat nem nevelték olyan keményen, mint a fiúkat. Ők otthon fogni, szőni, házi munkát végezni tanultak. De azért, hogy erősek és edzettek legyenek, őket is szoktatták a nélkülözésre és a fizikai erőfeszítés elviselésére. Hétéves koruktól ők is rendszeres testgyakorlatokat végeztek: birkóztak, futottak, ugrottak és dárдавét vetettek. Arra nevelték őket, hogy zokszó nélkül viseljék el a fájdalmat és a megpróbáltatásokat. A spártai nők sohasem siratták férjüket, fiaikat, testvéreiket, ha azok hadba vonultak.

A GÖRÖGÖK TUDÁSRA VÁGYTAK

A görög városállamokban jelentek meg az első tudósok is. Őket akkoriban filozófusoknak nevezték, ami szó szerint a gondolkodás és az értelem barátait jelenti, vagyis azokat az embereket, akik a világ keletkezését az istenek és a földöntúli erők részvétele nélkül próbálták megmagyarázni. A görög filozófusok nem elégedtek meg a világ keletkezéséről, a természeti jelenségekről, a társadalomról és az emberről nyújtott vallásos magyarázatokkal. Arra törekedtek, hogy a természeti és társadalmi jelenségek valódi okát feltárják, ezeket megértsék, és mindezt a gondolkodást tartották a legjobb módszernek. A görög filozófusok közül sokan elvetették az isteni eredetről szóló tanokat, és megkísérelték felfedni milyen alapvető anyagokból, részekből áll a világ. Ez abban az időben igen merész vállalkozás volt.

A tudomány korábbi eredményeit felhasználva Thalész (az i. e. VI. században) görög filozófus azt állította, hogy minden élőnek alapanyaga a víz. Anaximenész a levegőt, míg Hérakleitosz a tüzet tartotta őselemnek. Ezekkel szemben Démokritosz (az i. e. V. században) szerint nem a levegő, a víz és a tűz, hanem ami mindezekben jelen van: az anyag, illetve annak legkisebb részei (az atomok), amelyek örökös mozgásban vannak és egymással nagyon sok változatban kapcsolódnak, alkotják a világot. A világ szerinte anyag, maga az anyag viszont örök és megsemmisíthetetlen. Ismert görög filozófusok voltak még Szókratész, Platón és Arisztotelész.

Szókratész a testgyakorlásról

A spártaiak mellett az athéniak mindennapi életében is fontos szerepe volt a testgyakorlásnak. A fiatalok szinte naponta, de a felnőttek is sűrűn keresték fel a sportpályákat, testnevelő iskolákat, hogy rendszeresen eddzék magukat. A fiatalok gyakran mérték össze erejüket, tudásukat és ügyességüket. Az egészséges életmódhoz szokott idősebbek sem hagyták abba a testedzést, ezt Szókratész példája is bizonyítja.

Az idős filozófus egy lakomán megfigyelte az egyik táncos mozdulatait. Láta, hogy annak egész teste, a nyak, a karok és a lábak egyszerre mozognak. Ekkor megkérte a táncmestert, tanítsa meg őt is ezekre a mozdulatokra. A vendégsereg kacagására így válaszolt:

- Nevettek rajtam? Talán bizony azért, mert testgyakorlással törekszem egészségem megőrzésére? Vagy, mert így jobban esik az evés meg az alvás? Nevettek, mert nem olyan testgyakorlásra vágyom, mint a hosszútávfutók, akiknek megerősödik ugyan a lábszáruk, de elsatnyulnak a vállizmaik, és nem is olyanra, mint az ökölvívók, akiknek viszont a válluk izmosodik meg, és a lábuk válik gyengévé. Én az egész testemet szeretném foglalkoztatni, hogy minden tagom arányos legyen. Vagy talán annak szól a nevetés, hogy nem kell majd a testgyakorláshoz társat keresnem, nem kell öregségemre, mindenki szeme láttára levetkőznöm, hanem megteszi egy ekkora helyiség is, mint ahogyan ennek az ifjúnak a megizzasztásához is elég volt ez a terem. Vagy talán azon nevettek, hogy télen védett helyen, nyáron pedig árnyékban fogom testgyakorlataimat végezni, vagy azon kacagtok, hogy a kelleténél domborodóbb pocakomat meg akarom apasztani egy kicsit?

Forrásanyag:

1. Dr. Gyapai G., Dr. Ritoók Zs.: Történelem. Tankönyvkiadó, Budapest, 1991.
2. Castiglione László: Az ókor nagyjai. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982.